

Remissvar från #vistårinteut Uppsala på lagrådsremiss
Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå
Dnr Ju2016/08546/L7

2017-01-08

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Inledning

Rörelsen #vistårinteut består av över 7600 professionella och frivilliga från hela Sverige som möter ensamkommande unga i sina uppdrag; socialsekreterare, lärare, boendepersonal, familjehem, gode män, jurister, volontärer, kuratorer, psykologer, psykoterapeuter, enhetschefer, rektorer, läkare med flera (www.vistarinteut.org). #vistårinteut Uppsala vill härmed avge ett yttrande avseende *Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå* (dnr Ju2016/08546/L7).

Ställningstagande

Vi är positiva till regeringens förslag då det blivit tydligt att den nya tillfälliga asyllagen slagit hårt mot många asylsökande barn och unga. Förslaget kan bidra till att ungdomar som har varit med om svåra saker och börjat rota sig i Sverige får stanna kvar och få en utbildning med sig i livet. Vi är också positiva till att det finns en öppning för en del att få ett permanent uppehållstillstånd efter studierna om de då får arbete.

Utvecklingspotential av lagförslaget

Våra viktigaste kommentarer sammanfattas med följande punkter:

- *Förslagets komplexitet*
- *Förslagets omfattning*
- *Riskerna för en ej likvärdig behandling*
- *Ungdomar med psykisk ohälsa*
- *Samhällsekonomiska aspekter*
- *Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik*

Förslagets komplexitet

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

Ungdomar får studera under olika lång tid beroende på när de kom till Sverige. Tidsperioden för denna form av uppehållstillstånd föreslås variera mellan tretton månader gånger två, tjugofyra månader och fyra år beroende på när man ansökte om asyl i Sverige och vilken slags tillfälligt uppehållstillstånd man beviljats. För de som går ett nationellt gymnasieprogram ska möjlighet finnas att gå ut gymnasiet. För dessa finns även tillägget sex månaders uppehållstillstånd efter avslutade studier.

Det är oklart vad som avses med att "klara" utbildningen. Ska det mätas som närvaro alternativt studieresultat – i så fall hur och på vilka grunder? Ett sådant krav kan också leda till ökad ojämlikhet då ungdomar från socioekonomiskt gynnade hem sannolikt klarar den svenska utbildningen bättre.

Förslagets komplexitet riskerar att skapa förvirring och oro bland de som omfattas av det. Vi instämmer i BO:s kritik att det därför är mycket svårt för barn, unga och deras vårdnadshavare att ta till sig och kunna agera på basen av detta förslag. Förslaget bör utformas på ett sådant sätt att det blir lättbegripligt.

Förslagets omfattning

Förslaget bör omfatta alla ungdomar på flykt som deltar i gymnasieskolan alternativt läser ett tionde år i grundskolan för att sedan fortsätta på gymnasiet. Detta bör gälla alla de barn som definierades som barn när de anlände som flyktingar, före lagens ikraftträdande den 24 november 2015, oavsett om de passerat 18 eller ej och oavsett vilken typ av beslut de fått från Migrationsverket.

Förslaget i dess nuvarande utformning omfattar inte gruppen ensamkommande barn och ungdomar som antingen fyllt 18 år eller av Migrationsverkets blivit uppskrivna i ålder till 18 år och fått/ får beslut om utvisning. Förslaget omfattar ej heller de elever som valt eller väljer att läsa ett tionde år i grundskolan innan de går vidare till gymnasiet. Dessa elever missgynnas eftersom de inte de facto har påbörjat sina gymnasiestudier och då inte omfattas av förslaget.

Många av de ungdomar som kom hösten 2015 har fortfarande inte varit på sin första intervju på Migrationsverket. Många av dem kommer att hinna bli 18 innan beslut tas. Det gemensamma för alla ungdomarna är att de gått i svensk skola under en längre tid. Skälig väntetid för någon att börja skolan i Sverige är en månad, och detta har trots svårigheter följts relativt väl av många kommuner. Möjligheten att gå i skola har gjort att de snabbt integrerats i det svenska samhället. Flertalet kommer att ha gått i svensk skola i ett och ett halvt till två år när beslut om asyl tas.

Vi anser att förslaget bör omfatta alla unga på flykt som går i någon form av gymnasieskola. Alla bör få slutföra sin utbildning. Detta bör även gälla de ungdomar som väljer att läsa ett tionde år i grundskolan samt alla som påbörjat sin skolgång i Sverige. Vi anser att tillstånden ska gälla under minst fyra års tid med möjlighet till förlängning om det behövs för att kunna gå klart gymnasiet.

Detta gäller bland annat de ungdomar som anlant till Sverige som analfabeter eller de med kort skolgång. Utöver att lära sig hur en skola fungerar och ta in grundskolans alla ämnens innehåll ska de först lära sig att läsa och skriva. Sedan bör alla få möjlighet till det åtminstone sex månaders förlängda uppehållstillståndet efter avslutade studier som annars bara vissa kommer att kunna få. För att de behövande ska kunna få ta del av förslaget måste de godtyckliga och rättsosäkra åldersuppskrivningarna från Migrationsverket stoppas och att ett moratorium kring uppskrivningar införs.

Förslaget i dess nuvarande utformning riskerar att exkludera ovanstående grupper av ungdomar. Endast en mindre grupp ensamkommande ungdomar kommer få chansen att slutföra sin skolgång.

För att garantera likvärdig skolgång för alla i hela landet behöver kommunernas rutiner och ersättningsregler ändras. I och med att ungdomar flyttas mellan kommuner när de blir 18 så riskerar de att inte få fortsätta i skolan, vilket påverkar i hur stor utsträckning ungdomarna har rätt att stanna i Sverige. Skolgång måste underlättas istället för att försvåras.

Riskerna för en ej likvärdig behandling

Ungdomar som fyller 18 år eller skrivs upp till 18 år förlorar ofta möjligheten att gå kvar i skolan då de flyttas till Migrationsverkets boenden vilka kan ligga långt från skolan eller i en annan kommun.

De ungdomar som får avslag och som blir 18 år (oavsett om det gäller den faktiska födelsedagen eller Migrationsverkets åldersuppskrivning) berövas god man, boende och skolgång och flyttas till Migrationsverkets anläggningsboenden. På den nya orten är det inte alls säkert att de kan påbörja sin skolgång igen - det beror på kommunens bestämmelser på den orten. Därmed avbryts skolgången och ungdomarna riskerar att falla utanför detta lagförslag om de senare får rätt på sin överklagan.

Vi anser att ungdomarna ska få bo kvar vid åldersuppskrivning eller då man av naturen fyller 18 år till dess att alla beslut i asylprocessen vunnit laga kraft. Vi anser att det även bör gälla de ungdomar som fått uppehållstillstånd i någon form men fyllt 18 och annars flyttas. Idag gör kommuner olika och i de fall där ungdomar tvingas flytta till Migrationsverkets boenden är risken stor att också deras skolgång avbryts. Flera kommuner erbjuder inte fortsatt skolgång om den ensamkommande anses vara 18 år. Du får bara gå i skola om du i samma kommun påbörjat din skolgång där innan 18-års ålder.

Förbundsjuristen på SKL, Eva von Schéele och även JO rekommenderar att invänta det rättsliga beslutet vid åldersuppskrivning tills beslutet inte längre går att överklaga. De påpekar att Migrationsverket i ett rättsligt ställningstagande skriver att andra myndigheter inte behöver följa det Migrationsverket gör internt. Ingen annan myndighet är således skyldig att följa Migrationsverkets åldersbeslut. –“ Man kan

ifrågasätta att ett internt regelverk kan få sådana följder att den enskilde får flytta till annat boende, sluta i skolan och blir av med sin gode man. Många far väldigt, väldigt illa.”

I socialtjänstlagen (2001:453), 1 kap. 2 § står även att ”Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas”. Vad är värst, att en 20-åring felaktigt får bo kvar på ett HVB-hem eller att en 14-åring blir felaktigt uppskriven i ålder och får bo i en sovsal med tio vuxna män på ett asylboende? Samtidigt riskerar samma barn att förutom förlorad skolgång även förlora sin gode man. Hur ska en 14-åring i ett nytt land, på ett språk den ännu inte behärskar ens kunna ta reda på och än mindre ha möjlighet att förstå och ta vara på sina rättigheter. Om det visar sig att barnet faktiskt är under 18 så har vi brutit både mot socialtjänstlagen och mot barnkonventionen.

Det är viktigt att förändra så att en ungdom som får avslag får ha kvar sin god man, bo kvar på sitt boende och gå kvar i sin skola tills ärendet har vunnit laga kraft.

Ungdomar med psykisk ohälsa

Förslaget exkluderar de ungdomar som mår för dåligt psykiskt för att gå i skolan och/eller tillgodogöra sig undervisning. En känsla av sammanhang är avgörande för hur en individ klarar av stressituationer, och detta är i sin tur avgörande för hälsotillståndet. Känsla av sammanhang är uppbyggt av tre olika komponenter:

- Begriplighet - att det som händer i världen är begripligt och går att förutse.
- Hanterbarhet - att de resurser som krävs finns tillgängliga för att hantera det som sker.
- Meningsfullhet i livet - att de utmaningar man möter är värda att engagera sig i.

Det som våra ensamkommande ungdomar varit med om sedan de kommit till Sverige är inte begripligt, många gånger inte hanterbart och tillvaron har för många blivit mycket svår.

Många ungdomar har svårt att koncentrera sig i skolan; det märks en stor skillnad sedan de nya tillfälliga asyllagarna, Migrationsverkets nya praxis samt återvändandeavtalet med Afghanistan infördes. På grund av oro och ovisshet om framtiden tar det ännu längre tid att tillgodogöra sig skolans undervisning. Ungdomarna sover dåligt, har ofta stark ångest och upplever känslor av meningslöshet. Flera av de åldersuppskrivna ungdomarna har redan begått självmord i Sverige till följd av de nya reglerna.

Vi anser att förslaget ska ändras så att de med psykisk ohälsa ska kunna inkomma med intyg där det beskrivs hur det påverkar deras skolgång. Precis som för övriga barn och ungdomar som deltar i skolverksamhet bör ett sådant intyg kunna fås via BUP och/eller läkare även när det gäller

ensamkommande flyktingbarn och unga vuxna. Vi får åter påpeka att Migrationsverket i ett rättsligt ställningstagande skriver att andra myndigheter inte behöver följa Migrationsverkets åldersuppskrivna ålder. Trots det hänvisas åldersuppskrivna barn och ungdomar i Uppsala från BUP till vuxenpsykiatri enligt nya landstingsdirektiv.

Samhällsekonomiska aspekter

Ur ett rent samhällsekonomiskt perspektiv bör vi ha ett långsiktigt tänkande där vi tar vara på de ungdomar vi utbildar. Sverige behöver investera i den framtida arbetskraft som är helt nödvändig för välfärden enligt Arbetsförmedlingens senaste rapport. Sverige står inför en arbetskraftsbrist de kommande åren. De ensamkommande ungdomar, vi lärare, gode män och familjehem i Uppsala möter talar ofta om en stor tacksamhet till Sverige, en vilja att arbeta och ge tillbaka för chansen till ett liv i trygghet. Vi bör också uppmuntra de som kan och vill fortsätta högre studier då vi kommer att behöva den kompetensen också för att kunna stå oss i konkurrensen internationellt. Här har vi just nu en stor grupp högmotiverade ungdomar som vi tycker att Sverige ska satsa på.

Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik

Vi vill avsluta med att säga att enligt vår mening är tidsbegränsade uppehållstillstånd en kortsiktig lösning. Att däremot ge unga människor permanenta uppehållstillstånd kommer att på inte alltför lång sikt generera såväl ekonomiska som humanitära vinster. Vi kommer att se en snabbare integrering och ungdomar som på lika villkor får möjlighet att etablera sig i samhället fullt ut.

Vi anser att extra tid för studier som detta lags förslag innebär är ett steg i rätt riktning men att permanenta uppehållstillstånd är att föredra.

För rörelsen #vistårinteut räkning har vi som talespersoner sammanfattat de synpunkter som lyfts i dialog med sympatisörer och medlemmar.

Emotser tacksamt ert svar på denna skrivelse till maja.stjarndotter@uppsala.se.

Vänligen,

Ingela Sjunnesson, barnskötare, behandlingsassistent, familjehem

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

David Karlsson, legitimerad lärare för grundskolans senare år samt gymnasiet

Jet Koopmans, legitimerad sjukskötare, god man

Maja Stjärndotter, legitimerad lärare, förstelärare och undervisande lärare på Språkintröduktion

#vistårinteut Uppsala

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!